

Naar een Europese kustbescherming

DORETTE PAUPITT EN ALBERT SALMAN

Bescherming en beheer van Europese kusten is alleen mogelijk door samenwerking op Europees nivo. Eén van de konklusies van de onlangs gehouden Europese kustbeschermingsconferentie was dan ook dat er snel een Integraal Strategisch Plan op Europees nivo dient te komen en zal moeten worden uitgevoerd. Deze konklusie is op 13 december jl. door de Europese milieu-ministers overgenomen.

Op 19 en 20 november jl. werd in het Scheveningse Kurhaus de "European Coastal Conservation Conference" gehouden, met ruim 95 vertegenwoordigers uit 15 Europese landen. Alle landen van de Europese Gemeenschap waren officieel vertegenwoordigd, evenals Turkije, Cyprus en Finland. Naast regeringsdelegaties waren er bovendien delegaties van de Europese Commissie, de Raad van Europa, de OESO/OECD, de CRPM (samenwerkingsorgaan van Europese kustregio's) en tal van natuurbeschermingsorganisaties, waaronder uiteraard de Stichting Duinbehoud.

Organisatoren

Deze Europese conferentie werd georganiseerd door de European Union for Coastal Conservation (EUCC) en het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. De samenwerking tussen deze twee instanties is vrij uniek. Het komt namelijk niet vaak voor dat een ministerie en een particuliere natuurbeschermingsorganisatie zo nauw en zo vruchtbaar met elkaar samenwerken. Het was bo-

vendien de eerste politieke conferentie over het totale Europese kustgebied. Een extra bijzonderheid was dat deze conferentie gehouden werd onder auspiciën van zowel de Europese Commissie (het uitvoerend orgaan van de Europese Gemeenschap) als de Raad van Europa (een samenwerkingsverband tussen 25 Europese landen).

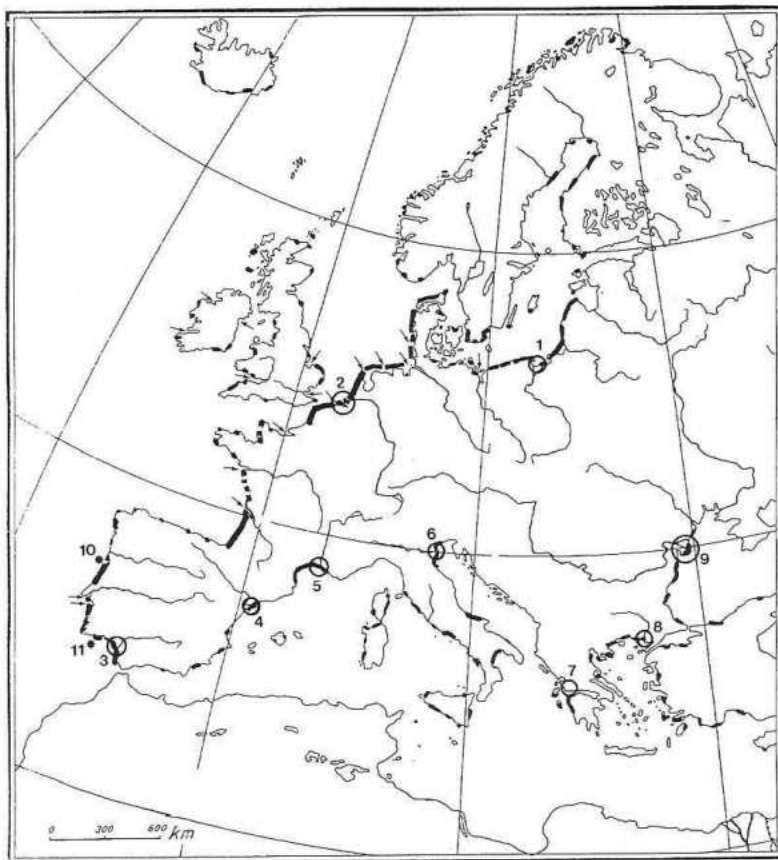
Voor de EUCC was de conferentie een goede gelegenheid om haar visie onder de aandacht van alle betrokken regeringen te brengen. En voor de bij de EUCC aangesloten organisaties was het een uitstekende kans om beter met elkaar kennis te maken. Hiervoor was in Leiden een speciale bijeenkomst georganiseerd.

Europese kust: een grote variatie

De Europese kustzone is een goed voorbeeld van een zeer dynamisch milieu dat gekarakteriseerd wordt door een grote landschappelijke variatie en hoge natuurwaarden. Europa kent dan ook verschillende kusttypen. Zo komen er niet alleen rotskusten, kliffen en duinen voor maar ook lagunes, delta's, slikken, schorren en estuaria. Langs de Atlantische kusten van Ierland en Schotland komt een zeer apart type landschap voor dat men "machair" noemt. Dit zijn duingebieden met een traditioneel en extensief agrarisch gebruik en — mede daardoor — een rijke flora. De verschillende kusttypen, die ook vaak in combinatie met elkaar voorkomen, herbergen vele unieke plante- en diersoorten. Denk maar aan de Jan van Gent, Papegaaiduiker, Scholekster, meeuwen, sterns en natuurlijk ook zeehonden en zeeschildpadden. Plantesoorten die langs de Europese kusten voorkomen lopen uiteen

Kustlandschap op het Duitse Waddeneiland Norderney (foto: Albert Salman).

Globale verspreiding van belangrijke duinkusten, rivierdelta's, ria's en estuaria in Europa (door EUCC, naar verschillende bronnen).

- = duinkust
- = rivierdelta
- = estuarium
- ★ = ria

Delta's

- 1 = Weichseldelta
- 2 = Zuid-West Nederland
- 3 = Coto Doñana
- 4 = Ebro Delta
- 5 = Camargue
- 6 = Po Delta
- 7 = Acheloos/Mesolongi
- 8 = Evros Delta
- 9 = Donau Delta

Ria's

- 10 = Ria de Aveiro
- 11 = Ria de Formosa

van Helm, Duindoorn en Schorrekruid tot Zeegras en Zeekraal. Voorbeelden van kustgebieden van mondiaal belang zijn het Waddengebied en de Spaanse Coto Doñana.

Bedreigingen

Nu staat de natuur langs de Europese kust echter onder sterke druk. Ze wordt o.a. aangetast doordat er zonder ophouden enorme complexen worden gebouwd die bedoeld zijn voor toerisme en huisvesting. Tevens hebben havens en industrie, landbouw en kustverdediging vaak een negatief effect op het kustmilieu. In de afgelopen decennia is ongeveer één derde van de duinen in Noordwest-Europa verdwenen of ernstig aangetast. In het Middellandse Zeegebied is bijna driekwart van het duinland-schap verdwenen.

Om de waarden van duingebieden nog eens extra te benadrukken werd op de conferentie de film "Duinbehoud" (in Engelse versie) vertoond. Dat de aantasting van kustgebieden ernstige gevolgen heeft voor flora en fauna is wel heel duidelijk. Om wat voorbeelden te geven van het Middellandse Zeegebied: de Monniksrob is vrijwel uitgestorven en zeeschildpadden, Audouins Meeuw en Eleonora's Valk worden bedreigd in hun voortbestaan. Dat werd onder meer geïllustreerd door de video "Akamas" die droevige beelden van de bedreigde zeeschildpad op het eiland Cyprus toonde. Er zijn voor deze dieren bijna geen rustige stranden meer over waar zij hun eieren kunnen leggen. Daarbij komt dat de landschappelijke en toeristische aantrekkelijkheid van veel kustgebieden is afgenomen. Tenslotte is ook het traditionele, kleinschalige gebruik van veel kustgebieden ingrijpend veranderd of verdwenen.

Motivatatie

De belangrijkste redenen voor deze conferentie was dan ook, dat er nodig iets moet gebeuren aan de voortdurende vernietiging van natuur en milieu langs de Europese kusten. De Europese Gemeenschap dient daar een grote rol in te spelen omdat alle lidstaten (behalve Luxemburg) te maken hebben met ernstige bedreigingen in de kustzone. De Europese Gemeenschap kan wettelijke bescherming aanbevelen of zelfs verplicht stellen voor alle lidstaten. Bovendien heeft zij de mogelijkheid om hiervoor financiële compensatie te geven.

De Europese Gemeenschap

In het verleden heeft de EG al diverse acties ondernomen om het natuurlijk milieu te beschermen. Zo werd in 1979 de zgn. "Vogelrichtlijn" aangenomen die ten doel heeft o.m. trekvogels en hun habitats (leefgebieden) te beschermen. Dit is de basis geweest voor de ontwikkeling van verdere regelgeving op dit gebied in verschillende landen. Daarop volgden vanaf 1984 de communautaire actieprogramma's (CAM) voor het milieu. De CAM's richtten zich op bescherming en herstel van belangrijke ecosystemen. Deze programma's zijn deels voortgezet door het zgn. ACNAT-programma voor natuurbehoud. In de toekomst gaan deze programma's op in het zgn. LIFE-programma, het financiële instrument voor het gehele EG-milieubeleid, dat tijdens het Nederlandse voorzitterschap afgelopen december door de Europese milieu-ministers is goedgekeurd.

Beleid

In het kader van de conferentie heeft de Europese Commissie gesteld dat er een brede, integrale strategie moet komen voor planning en beheer van de hele Europese kustzone. Daarbij moeten óók de economische belangen worden onderkend. De Commissie vindt dat er een beleid moet komen voor kustbescherming en beheer dat op vier pijlers steunt, namelijk:

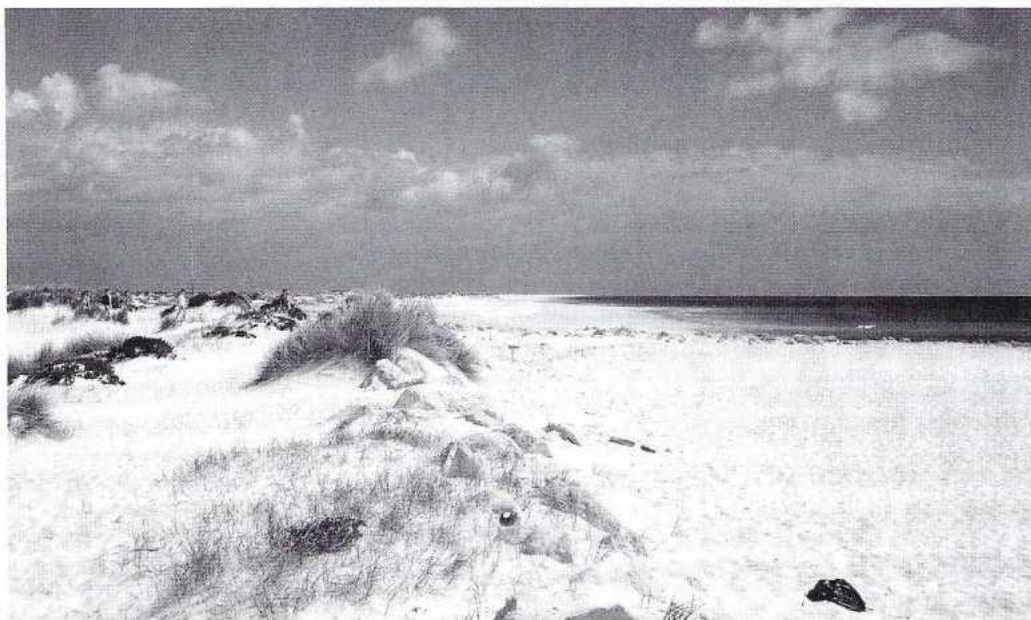
1. een goed juridisch raamwerk,
2. voldoende bestuurlijke bevoegdheden,
3. publieke participatie (o.a. voorlichting en educatie) en
4. financiële instrumenten.

Er wordt uitgegaan van het zgn. subsidiariteitsprincipe wat inhoudt dat het probleem wordt aangepakt op het nivo waarop dat het meest thuishoort. In de praktijk betekent dat meestal dat zowel aan de lidstaten afzonderlijk als aan de Europese Gemeenschap een rol wordt toegekend, vooral in financieel opzicht.

Niet genoeg

De EUCC vindt dat het EG-beleid voor natuurbescherming zich nog onvoldoende heeft ontwikkeld. Er is een te lage prioriteit gegeven aan behoud van ecologische waarden, zowel in het economische als in het milieu-beleid. Natuurbehoud en verstandig gebruik van ecosystemen moet één van de hoekstenen van het EG-milieubeleid worden. Dit is belangrijk voor zowel de kwaliteit van het (menselijk) milieu als voor de natuur. Het zal mede bepalend moeten worden voor het sociaal-economisch, regionaal en landbouw-beleid. De EG heeft de laatste decennia miljarden guldens gespendeerd aan de

Duinlandschap in de Algarve, Zuid-Portugal
(foto: Albert Salman).

ekonomische ontwikkeling van kustgebieden. Dit leidde tot achteruitgang van kostbare natuurgebieden waarbij in sommige gevallen niet eens sprake was van economisch voordeel. De voor natuurbehoud zo beroerde situatie in tal van landen is niet in de eerste plaats te wijten aan een gebrek aan wetgeving, maar doordat er politiek gezien onvoldoende prioriteit aan uitvoering van die wetten wordt gegeven. Er is niet genoeg geld en er is onvoldoende kennis over ecologische processen. Eén van de eerste vereisten is dat er adequate overdracht van kennis komt tussen de landen onderling. Daarom heeft de EUCC een "Information Programme" gestart waarin getracht wordt in deze behoefte te voorzien. Een eerste aanzet daartoe is een brochure over de Europese kusten die vlak voor de conferentie verscheen (zie pg. 26).

Zeespiegelrijzing

Tijdens de conferentie heeft de heer F. van der Meulen (Vice-president van de EUCC) het eerste exemplaar van het boek "Landscape ecological impact of climate change on coastal dunes of Europe" aangeboden aan de heer J.B. Pieters van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Dit boek gaat over het effect van de klimatologische veranderingen en de daarmee samenhangende zeespiegelstijging op de duinen en andere kust-

systemen. Tijdens de conferentie werd ook aan deze ernstige bedreiging van de kustzone aandacht geschonken.

Slotresolutie

Door de conferentie is een uitgebreide slotresolutie aangenomen. Eén van de konklusies is dat het van het grootste belang is dat er op Europees nivo een strategie voor planning en beheer van de kustzone komt. In deze strategie zal een hoge prioriteit moeten worden gegeven aan een duurzame en effectieve bescherming van de kustzone. De kust moet hierbij als één samenhangend geheel worden beschouwd, inclusief kustwateren, estuaria en het land dat hetzij direkt of indirekt onder invloed staat van de kust.

Benadrukt is dat de Europese kustzone uiterst kwetsbaar is en een natuurlijk "erfgoed" van ons allen. Daarom is het belangrijk de biologische verscheidenheid, de landschappelijke waarden en de kwaliteit van het milieu te behouden. Tevens is geconcludeerd dat een brede natuurlijke kustzone van groot belang is met het oog op kustafslag en zeespiegelstijging. Tot slot is erkend dat de Europese visstand goeddeels afhangt van een goede bescherming van het kustmilieu.

Voorzitterschap

De conferentie werd gehouden in het kader van het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Gemeenschap. Nederland had als één van haar prioriteiten het beheer en behoud van de Europese kustzone gekozen. Daarom hebben de Nederlandse bewindslieden Gabor en Alders de resultaten van de conferentie op de vergadering van de Europese ministers voor milieu in december jl. aan de orde gesteld. De EG-milieu-ministers hebben unaniem besloten tot het opstellen van een actieplan voor de kust en zij hebben de Europese Commissie gevraagd dit voor te bereiden. De verdere totstandkoming van dit plan zal zowel door Nederland als door de EUCC op de voet worden gevolgd.

Dorette Pauptit en Albert Salman zijn beide werkzaam bij de EUCC.

Duinlandschap in Noord-Jutland, Denemarken
(foto: Albert Salman).

